

UDVARHELY VÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden csütörtökön.

Tizenkettedik évfolyam. 42. szám. Szerkeszti: Székelyudvarhely, 1914. október 8.

Előfizetési ára: községeknek, valamint kör-
és községi jegyzőknek egész évre 12 korona.
Egyes szám ára 50 fillér.

Dr. Keith Ferenc
várm. tb. főjegyző.

Kiadja: Becsek D. Fia könyvnyomdája Székely-
udvarhely. Kossuth-u. 14. Az előfizetési pénzek
a m. kir. adóhivatalhoz küldendők.

II. További intézkedést igénylő általános jellegű rendeletek.

345.

Torda-Aranyos vármegye főispánja, mint a cs. és
kir. 12-ik Hadtest területére kinevezett m. kir.
kormánybiztostól.

Szám 535—1914. korm.-biz.

Tárgy: A hadbavonultak családtagjainak
segélyezése.

Nagságos Alispán úr!

Többfelől vett értesüleseim szerint a hadba-
vonultak hátramaradott családtagjainak állami se-
gélyezése vármegyénkint igen különböző elvek
alapján történik, sőt járásoként is az állami se-
gítség összegének a megállapításánál oly egyen-
lőtlen ségek fordulnak elő, melyek a lakosság kör-
ében érthető zuglódást okoznak s minek mi-
előbbi megszüntetése sürgős feladatot képez.

Az 1882: XI. t.-cz. csak azt célozza, hogy
a hadbavonultak támasz nélkül hátramaradt csa-
ládtagjainak megélhetése biztosíttassék; a segély
havi összege semmiesetre sem haladhatja meg
tehát a hadbavonult családfenntartó havi átlag
keresményét.

Erdélyben a napszámos és gazdasági cseléd
évi átlag keresménye 400—500 korona közzé
esik, mely keresetből egy 2—3 gyerekes család
egy éven át fentartja magát. Számításba véve
tehát a téli időt, az ünnep és vasárnapokat is,
napi átlag — keresménye az 1 korona 20 fillért
nem haladja meg. Hasonló számítás alapján a
falusi, kisebb segéd nélkül dolgozó iparos napi
átlag keresménye sem haladja meg a 2 koronát.

Igen kívánatos volna, ha az eljárás egyönte-
tiségének biztosítása és a különben is nagy mérv-
ben igénybe vett állami pénztárnak fölösleges
kiadásoktól való mentesítése érdekében a család-
fenntartók napi keresete e határok között állapít-
tatnék meg.

Fenti összegek megállapításával nem kívá-
nok alispán ur eljárásának korlátokat szabni, ha-
nem csak egy átlag összeget jelölök meg, mely

a helyi viszonyok szerint természetesen modosu-
hat. Nem engedhető meg azonban, hogy egy
napszámos család segélye havi 120 koronában,
sőt azon felül állapíttassék meg, amint ez több
esetben megtörtént.

Felhivom ennél fogva alispán urat, hogy a
segélyezendőkről felvett községi összeírásokat,
különösen azok 7-ik rovatában foglalt napi átla-
gos kereseteket vétesse sürgősen felülvizsgálat alá
és fenti elvek figyelembevételével helyesbbitse.
Ujból megállapítandó továbbá, hogy kik azok,
kik a segélyre valóban rászorultak, mert minden
jelentkezőnek a kimutatásokba való felvétele, amint
ez helyenkint megtörtént, meg nem engedhető.
Kétség esetén a hadbavonult által fizetett földadó,
valamint a birtokát képező marhák, lovak stb.
száma szolgálhat a döntés alapjául.

Felhivom alispán urat, hogy a segélyezés
körüli teendők leglelküismeretesebb végrehajtása
érdekében saját hatáskörében minden lehető te-
gyen meg s a mai súlyos időkben a segélyezés
munkáját teljesítő összes alkalmazottakat felada-
tuknak kettőzött buzgalommal való betöltésére
hivja fel, hogy ezáltal az államvagyon indokolat-
lan megkárosítása elkerültesse s az állam erősen
igénybe vett pénzügyi ereje czéltalanul meg ne
támadtassék.

Torda, 1914. évi október hó 1-én.

Betegh s. k.,
kormánybiztos.

Udvarhelyvármegye alispánjától.

Szám: 8408—1914. alisp.

Minden fősolgabirónak, polgármesternek,
községi és körjegyzőnek és községi előljáróságnak.

A kormánybiztos ur elveit teljesen maga-
mévá téve utasítom a kimutatások megfelelő re-
videálására.

A segélyezés humanusan, de az állam érde-
keinek kellő védelme mellett kell történnék.

Székelyudvarhely, 1914. október 6-án.

Sebesi, alispán.

346.

Magyar királyi Miniszterelnök.

Szám.: 7248—914. I. M. E.

A reánk kényszerített nagy mérközés, a melyben a magyar nemzetnek életképességéről, akaraterejéről, egész erkölcsi értékéről kell tanubizonyosságot tennie s ezzel egy jobb és szebb jövő alapjait megvetnie, fokozott kötelességeket hárít az egész vonalon az itthon maradottakra is. A háboru szaporítja az elvégzendő munkát, fokozza a vállainkra nehezdedő terheket s a munkáskeznek, a terhet bíró vállaknak nagy részét a harcmezőre szőlítja el. Az egész munkát az itthonmaradottaknak kell elvégezniök, a hadrakelték munkaerejét nekik kell pótolniök. A rendkívüli viszonyok okozta rendkívüli feladatokkal is megbirkózni kész friss tetterővel és azzal a felemelő tudattal kell mindenkinek, minden téren helyt állani, hogy ez a nagy erőpróba nemcsak a hadseregre, hanem az egész nemzetre vár. Akkor, csakis akkor, ha mindenkit áthat ez a felfogás, s ha mindenki kellő buzgalommal igyekszik a cselekedetek terén hasznossá tenni magát, fogja a magyar nemzet a Gondviselés által eléje állított nagy problémát hozzá méltóan megoldani. Különösen nyomatékkal kell érvényesülnie ennek a felfogásnak a közegészségügy terén. Orvosi karunk nagy része elvonatott rendszer foglalkozásától: a polgári hivatásuknak élő vonalon maradt orvosoknak száma a rendes egészségügyi szolgálatra is elégtelen: pedig a háboru tetemesen fokozza a közegészségügyi szolgálat feladatait. Bárminő fokozott buzgalommal éljen is orvosi karunk hivatásának, a közegészségügy terén csak akkor lehetnek kielégítő állapotok, ha az egész társadalom az orvosok segítségére siet. Nem az orvost mellőző dilettáns buzgolkodás, a többé-kevésbé modernizált kuruzslás lebeg szemem előtt. Az orvossal karöltve, az orvos vezetése alatt, az ő munkáját kiegészítve kell a társadalomnak sorompóba lépnie. Lehetőleg minden községben, a hol elegendő számú orvos nem áll rendelkezésre, ki kell szemelni azt az egy vagy több alkalmas egyént, a ki az orvos működésének támogatására vállalkozik. Ezeknek nevét közhírré kell tenni: megmondani, hogy az orvos hiányában hozzá forduljon mindenki, a kinek betege van. Nekik kell az orvossal érintkezésben állniök, tőle olyankor, a mikor személyesen nem jelenhet meg a községben, levél- vagy telefon-utastást kérniök, orvosi látogatás alkalmával pedig az orvost a betegekhez elkísérniök, hogy utasításait átvehessék s azoknak megtartását, a gyógykezelés pontos teljesítését s a betegség további lefolyását felügyelhessék.

A régi magyar urasszonyok nemes alakjai elevenednek meg szemem előtt, a kikhez orvosságért, jótanácsért a hetedik falu népe is elzarándokolt, s a kinél a szakértelem hiányát sokszor pótolta a nép rendületlen bizalma s a nagyobb tekintély, a mely meghagyásaikat övezte. Ugyanezt a szolgálatot tudományosabb alapon,

tehát czélszerűbben, hatékonyabban hajthatja végre a jelenlegi társadalom, a mely nem orvos nélkül, hanem az orvos felügyelő és végrehajtó bizalmi közege gyanánt gondolhatja betegségtől sújtott embertársait. Fokozott mértékben lép ez áldásos munka jelentősége járványok alkalmával előtérbe, legnagyobb mértékben pedig a kolera-járvány leküzdésekor. E járványnak borzalmas volta kizárólag a társadalom hanyagságában, ijedségében s az óvintézkedések elmulasztásában rejlik. A milyen szertelen pusztításokat okozhat ott, a hol emberi értelem és emberi akarat utját nem állja, czéltudatos működéssel éppen olyan feltétlenül megzabolázható.

Nincs egyetlen járvány sem, amelynél olyan biztos hatással s olyan könnyen lehetne fertőtleníteni. Tisztaság, ivó- és folyóvizeknek fertőzéstől való megóvása, a beteg testből eltávolodó kóros anyagoknak azonnali fertőtlenítése a fődolog. Kellő mennyiségű méz és nyers korból, lelkiismeretes pontosság, a közönséget felvilágosító, annak bátorságát visszaadó, bizalmat megnyerő felügyelet biztosan a célhoz vezet. Életbevágó fontossággal bír tehát, hogy minden kolera-tól fenygetett községben a hatóság a helyi viszonyok szerint a lakosság alkalmas tagjainak bevonásával alakítsa meg az 1876: XIV. t.-cz 151. §-ában elrendelt járványbizottságot s ekként szervezze a védekezést. E védekezés sikerét leginkább az biztosítja, hogy lehetőleg nyomban jelentkezék, gyógykezeltesse magát és egyuttal felügyelet alá kerüljön minden kolera-gyanús beteg, úgy hogy minden belőle eltávolodó fertőző anyag azonnal desinfectió alá kerüljön. A kórházkérdés elintézésénél is ez a szempont legyen irányadó. Felsőhelyen is kell kolera-kórházat állítani. De gyakorlati tapasztalatok alapján a legnyomatékosabban azt ajánlom, hogy minden olyan helyen, ahol a modern hygienia szempontjának megfelelő s a beteg gyógyítására garanciákat nyújtó kórházat felállítani nem lehet, csak azt a beteget vigyék kórházba, aki eltitkolta baját, vagy akinél a desinfectiális keresztül vitele másként lehetnének bizonyul. A falusi kolera-kórházak nagy részének berendezése ugyanis szükségképen olyan, hogy érthető ijedelmet okoz mindenkiben az oda beszállítás gondolata. Ha tehát köztudomásra jut, hogy minden kolera-gyanús ember ezekbe a kórházakba kerül, természetesen titkolni fogja mindenki baját s rejtek-helyeken fogja magát vonszolni mindaddig, amig teljesen le nem veszi lábáról a ragály. Ezzel pedig nemcsak saját életét veszélyezteti, hanem az egész lakosságát is, mert betegségének egész titokban tartott időszakában ellenőrizhetetlenül szórja el a fertőző anyagokat. Czélszerű megoldásnak az látszik tehát, ha köztudomásra jut, hogy feltétlenül kórházba kerül, aki eltitkolja baját, vagy nem hajtja végre a fertőtlenítő intézkedéseket. Az ellenben, aki a legkisebb gyöngéledésre nyomban jelentkezik és pontosan fertőtleníti, házi ápolásban hagyható. Ezzel elérjük azt, hogy mindenki sietni fog a jelentkezéssel s a fertőtlenítésben is segédkezést fog nyújtani, tudva azt,

hogy a kórházba szállítást az által kerül el. Míg a fertőtlenítés konstatált betegnél igen egyszerű. Ágyba kell fektetni, szigorúan megtiltani, hogy szobáját elhagyja, s valamely csuprot bocsatani rendelkezésére, amelybe megfelelő mennyiség méz töltendő. Használat után a csuprot tartalmát azonnal egy-egy szintén mésszel és nyers kabbal bőven desinfiált emésztő gödörbe kell tölteni, s amennyiben a beteg ágyát, ruházatát és a földet is beszennyezte volna, azt is nyomban fertőtleníteni. A család tagjait a lehetőséghez képest kell a betegtől elkülöníteni. Mindenesetre gondosan kell megmagyarázni mindenkinek, hogy a fertőzés csak a szájon keresztül történhet, kezüknek és az élelmiszereknek tisztántartására a legnagyobb gondot fordítsák, s általában az adott utasításokat pontosan hajtsák végre. Idegeneket természetesen szigorúan távol kell tartani a beteg szobájától s lehetőleg az egész udvartól. Arról ellenben gondoskodni kell, hogy a beteg egy vagy több családtagja részéről megfelelő ápolásban részesüljön. Ezek mindmennyi olyan teendők, melyeknek elrendelését és felügyeletét minden értelmes ember kifogástalanul elláthatja. Kellő orvosi utasítás és bevezetés mellett reábizhatjuk a társadalom értelmes tagjaira bizonyos gyógyszerek alkalmazását is, úgy hogy mindenütt, ahol gyáván vagy értelmetlenül el nem zárkozik a társadalom a reáharuló feladatok teljesítése elől, győzelmesen fogunk a kolera veszélyeivel megküzdeni. Fentiek alapján azzal a felhívással fordulok alispán urhoz, hogy a társadalomnak ezt a segítő közreműködését tettekelteni sziveskedjék.

Nem valamely kormányrendelet bürokratikus, sablonos végrehajtásáról, hanem életbevágó fontosságú nemzeti akció megindításáról van szó. E munkában vesse latba egész egyéniségét, s mint a törvényhatóság bizalmának letéteményese, e bizalom nyújtotta erővel hozza mozgásba a lelkeket. Ahol a háborúval kapcsolatos különböző segélyakciók intézésére helyi bizottságok alakultak, ezen egészségügyi munkát is legcélszerűbben ezek a bizottságok intézhetik. Az Országos Segélybizottság Népgondozó Osztálya buzdítással, irányítással és tettel teljes erővel e cél rendelkezésére áll. Ahol lehet, fel kell használni a meglévő kereteket, összhangba kell hozni ezt a munkát a magyar társadalomnak a háborúval kapcsolatos egészség segélyakciójával, de bárminő forma mellett biztosítani kell a főcél, t. i. azt, hogy lehetőleg minden községben megfelelő emberek álljanak az ügy szolgálatában. Leiratom közzététele mellett utasítsa az elsőfokú hatóságokat, hogy a rendelkezésre álló orvosok és helyi bizottságok bevonásával haladéktalanul létesítsék, ahol csak lehetséges, ezt a társadalmi egészségügyi szolgálatot. Egyidejűleg felhívom alispán urat arra is, hogy mindenütt, ahol a kolera megállapított, vagy annak veszélye közeleg, megfelelő mennyiségű méz és fertőtlenítő szer készentartásáról gondoskodjék. Ezen rendeletemet a helygyminiszter ural egyetértőleg adom ki, akinek a közegészségügy intézése körüli törvényes hatáskörét természetesen érinteni nem kívánom. A közegés-

ségügyi szolgálat, a kolera elleni védekezés további kérdéseiben őt illeti az intézkedés joga, s erre vonatkozó felterjesztéseket és jelentéseket ő hozzá sziveskedjék intézni. Ezen felhívást azonban az ügy fontosságára s a háborúval kapcsolatos társadalmi akcióval szoros összefüggésére való tekintettel az egész kormány nevében én kívántam alispán urhoz intézni, különös tanujelét óhajtván ezzel is adni annak a nagy fontosságnak, amelyet a kormány ezen ügynek s általában a társadalmat közreműködésre, cselekvésre keltő egész akciónak tulajdonít. Egész bizalommal várom el alispán urtól, hogy a buzgalom, kötelességtudás, pontosság s a hol kell, a járvánnyal való bátor szembenézés terén is jó példával fog előljárni.

Budapest, 1914. évi október hó 1-én.

Tisza s. k.

Udvarhelyvármegye alispánjától.

Szám 8376—1914.

A főszolgabíráknak, Székelyudvarhely város polgármesterének, minden községi és körjegyzőnek és községi előljáróságnak.

A kormányrendelet sürgősen végrehajtandó. Utasítom az elsőfokú hatóságokat, hogy a rendelkezésre álló orvosok és helyi bizottságok bevonásával haladéktalanul létesítsék, ahol csak lehetséges a társadalmi egészségügyi szolgálatot alakítsák meg a járványbizottságokat és községi közegek közreműködésével az orvos támogatására kismelt egyének neveit a községek feltüntetése mellett hozzám sürgősen jelentsék be.

A községi és körjegyzők minden községben hirdetessék ki, hogy a kolera behurcolása esetében feltétlenül kórházba kerül, a ki eltitkolja baját, vagy nem hajtja végre a fertőtlenítő intézkedéseket. Az ellenben, a ki a legkisebb gyöngéledésre nyomban jelentkezik és pontosan fertőtleníti, házi ápolásban hagyható, továbbá a fertőtlenítés módját is terjesszék.

Utasítom a községi előljáróságokat, hogy mindenütt, a hol a kolera megállapított, vagy annak veszélye közeleg, megfelelő mennyiségű méz és fertőtlenítő szer készentartásáról gondoskodjék.

Mindezen intézkedések végrehajtását helyenként személyesen is ellenőrizni fogom. Főszolgabíró urakat felhívom, hogy minden tőlük telhető tegyenek meg a mi a cél elérését biztosítja.

Székelyudvarhelyen, 1914. évi okt. hó 7.

Sebesi, alispán.

III. Általános jellegű, de további intézkedést nem igénylő rendeletek, értesítések és más közlemények.

347.

Udvarhelyvármegye alispánjától.

Szám: 8273—1914. alisp.

Tárgy: Hadviselés alkalmából a magyar ál-

lam területére menekülő osztrák állampolgárokkal szemben követendő eljárás.

Főszolgabíróknak, rendőrkapitányságnak és az összes községi és körjegyzőknek.

Felhívom, hogy a fenti tárgyban 5130—914. B. M. rendszám alatt kelt s a »Belügyi Közlöny« 51-ik számában is megjelent Belügyminiszteri körrendeletben foglalt rendelkezések végrehajtásánál lelkiismeretesen és a legnagyobb pontossággal járjon el.

Székelyudvarhelyen, 1914. évi szept. 30-án.

Sebesi, alispán.

V. Pályázatok, hivatalos hirdetések és körölvények.

Állati betegségek. Küküllőkeményfalva községben a sertés pestis megszűnt, a községi zárlat feloldatot. Betfalva községbe a ragadós száj- és körömfájás fellépett.